

Borgbeuningen

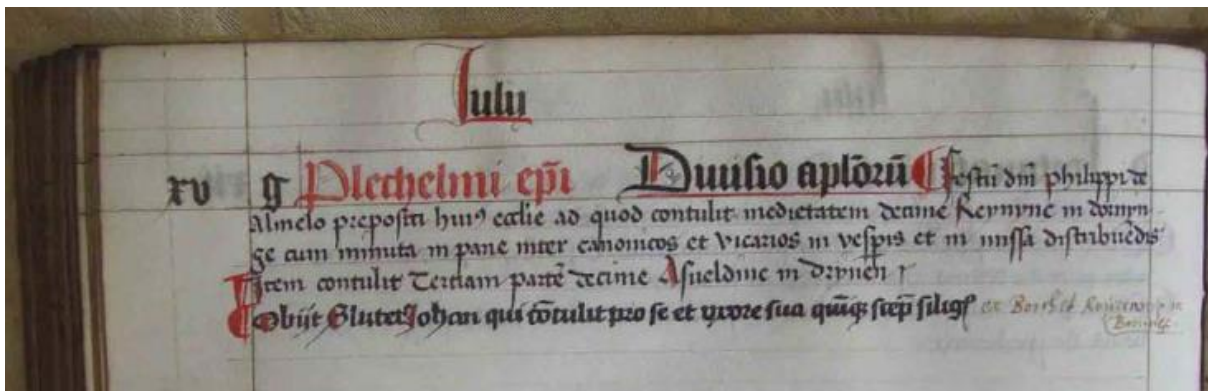
Albert van der Kaap

Bid voor mijn zieleheil

Het is een goed gebruik in de katholieke kerk om te bidden voor overledenen, de zogenaamde intenties. Dit kun je zelf doen, maar ook overlaten aan de geestelijken van een parochie. Daar moest en moet dan wel voor worden betaald.

Zo ook in de kapittelkerk van St. Plechelmus in Oldenzaal. De kanunniken van deze kerk waren bereid dagelijks, wekelijks, maandelijks of jaarlijks voor het zieleheil van overleden familieleden bidden, tegen betaling van bijvoorbeeld geld, goederen, rentes of inkomsten uit landerijen. Deze vergoedingen werden opgetekend in een boek, een zogenaamd Memorieboek of calendarium-necrologium (dodenboek), waarin telkens de naam van de opdrachtgever, de datum waarop de overleden persoon in de liturgie herdacht moest worden en de tegenprestatie werden vermeld. Het, handgeschreven, Memorieboek van de Plechelmus in Oldenzaal dat tussen 1455-1613 werd bijgehouden, in het Latijn, is bewaard gebleven¹.

Voorbeeld van een (deel van) een pagina van het Memorieboek van de Plechelmus, 1455-1613.

¹ Een memorieboek van de vele mannen en vrouwen van wie de namen tussen 1455-1613 in dit boek zijn ingeschreven. https://www.plechelmusbasiliek.nl/pdf/01_INLEIDING_bij_memorieboek.pdf en https://www.plechelmusbasiliek.nl/kerk/dynamic_frame_k.htm

Geertruid van Dedem en Borg Beuningen

Een van de namen in dit boek is die van een Geertruid (Gertrudis) van Dedem. Wie zij was, is niet met zekerheid te zeggen, maar mogelijk gaat het om de Gertrudis van Dedem die in 1511 stiftsjuffer te Weerselo was. Als dit het geval is, dan kan de opmerking van J. Geerdink, dat dit door de oudste hand voor 1416 is geschreven uiteraard niet juist zijn.² Volgens H.W. Dingeldein zat Geerdink er wel vaker naast, waar het de datering van inschrijvingen betreft. De zin over Herman van Twickel zou later door Philippus Rovenius (1573-1651) zijn toegevoegd.³ Over Herman van Twickel later meer.

Toen Geertruid stierf, we weten niet wanneer dat was, gaven familieleden, namens haar, opdracht aan het kapittel van de St. Plechelmus jaarlijks op 8 augustus voor haar zieleheil te bidden. In het Memorieboek staat hierover:

VIII c. CIRIACI ET SOCIORUM EIUS. Obijt Gertrudis de Dedem qui (=que) contulit novem scepelinos siliginis forensis ex domo dicta Borch in Bonynge. Redempti sunt ab Hermanno de Twicklo.

In vertaling:

8 aug. CYRIACUS EN GEZELLEN. Overleden is Gertrud van Dedem die een fundatie⁴ gevestigd heeft van negen schepel rogge conform de marktmaat uit het Borg geheten erf in Beuningen. Ze zijn afgekocht door Herman van Twickel.

Cyriacus van Rome

8 Augustus is de feestdag van de heilige Cyriacus van Rome die, volgens een legende, een duiveluitdrijver was en uiteindelijk in 305, samen met zijn gezellen, als martelaar voor het geloof, stierf.⁵

Dit is de eerste keer dat we een rechtstreek verwijzing vinden naar de Borg Beuningen; wel zijn er oudere verwijzingen naar heren van Boningen/Beuningen, zie het kader hieronder.

Hof van Beuningen

De Hof van Beuningen, het hoofderf van de gelijknamige boerschap in het kerspel Denekamp,⁶ wordt voor het eerst genoemd als bezit van Herbert van Putten rond het jaar 1313 en dan duikt ook de naam van Boningen op: *'Fredricus filius Mathei de Boningen (habet) curtim in Boningen en molendinum aque et glandes porcorum XXX in silva ibidem et Bona Lattorpe ad quinque marcas.'*

²² J. Geerdink heeft het memorieboek in 1890 in Archief van de Geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht, jaargang XV uitgegeven.

³ <https://www.wieiswieinoverijssel.nl/zoekresultaten/p2/86-philippus-rovenius>

⁴ Een fundatie is hier een verplichting (vaker een stichting van godsdienstige, culturele of filantropische aard om iets te ondersteunen) om jaarlijks een bijdrage te leveren.

⁵ <http://www.heiligen.net/heiligen/08/08/08-08-0305-cyriacus.php>

⁶ Dingeldein, W. H. (). Mededelingen over het geslacht Boningerhof.

<https://www.yumpu.com/nl/document/read/8714090/mededeelingen-over-het-geslacht-boningerhof-historisch-centrum->

Frederik, de zoon van Matheus van Boningen, hield de hof en de watermolen van Beuningen, het recht om dertig zwijnen in het bos aldaar *'in te scharen'* en erven in Lattrop, alles met vijf mark te verheergewaden.⁷

In de vijftiende eeuw ging het een Herman van Boningen bepaald niet meer voor de wind en zijn geldzorgen werden zo groot dat hij genoodzaakt was bijna al zijn goederen te verpanden aan geldschieters, met name aan ene Johan van Langen. Na 1500 komt de naam van Boningen dan ook niet meer voor als naam voor de hof.

De Hof van Beuningen, de latere Scholtenhof, moet overigens niet verward worden met de Borg Beuningen.

De havezathe Borgbeuningen

Voor zover we weten telde Twente ooit 45 riddermatige havezaten, dat wil zeggen erven/boerderijen met het recht om lid te worden van een ridderschap. Hiervan zijn er zestien behouden gebleven, waarvan er nog negen bewoond worden. Zeven hebben een andere bestemming gekregen. De resterende 29 havezaten zijn verdwenen. Tot deze laatste behoort ook het huis, genaamd Borch in Boeningen, Bonynghe of Borchbeuningen. Het was een van de vier havezaten in het richterambt Oldenzaal, dat een leen was van het Sticht Utrecht. Het Sticht Utrecht, kortweg het Sticht, was het territorium waarover de bisschoppen van Utrecht in de middeleeuwen als vorst de landsheerlijkheid uitoefenden.

Net zoals het nabijgelegen Sinkgraven werd ook voor de havezate Beuningen een plaats uitgekozen in de onmiddellijke nabijheid van stromend water en wel daar, waar eens 't beekje 'de Slinge', dat de nog gedeeltelijk aan te wijzen gracht bij de havezate voedde, uitmondde in de Dinkel.

Borgbeuningen naar Van Twickelo

Herman van Twickelo

De Herman van Twickel die, blijkens de latere toevoeging aan de tekst over Gertrudis van Dedem, de verplichting tot het betalen van negen schepel rogge jaarlijks afkocht, kocht in 1510 voor 525 gulden Borgbeuningen met twee erven en geerst van Claes en Jan van Issem en Catharina van Beuningen. De koop omvatte zaai- en bouwland, het recht van waartal in de marke Beuningen⁸, het recht van akkeren⁹, het kappen van hout en het steken van plaggen, voort vrijdom van belasting op gebrouwen bier, zowel binnen als buiten de marke en tevens het tichelwerk (steenfabriek) bij Nonnebringks Veltskamp.

Volgens Gevers en Mensema was hij de eerste die op de plaats van de Borg een woning liet bouwen.

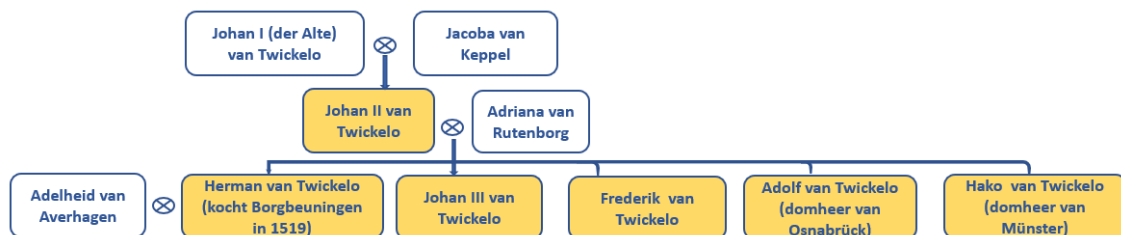
⁷ In de Puttensche leeregisters die beginnen in 1473 komt een vergelijkbare omschrijving voor.

⁸ De eigenaar van Borgbeuningen was gewaarde, wat betekent dat er een waartal, waardeel of morgental aan verbonden was. Gewaarden hadden een aandeel in de woeste grond van de marke.

⁹ Het recht om enkele varkens los te laten rondlopen.

Herman van Twickelo

Herman van Twickelo, geboren rond 1490 en overleden voor 22 januari 1554, trouwde met Adelheid van Averhagen. Hij was een telg uit een van oorsprong Duitse familie uit de omgeving van Vrede. In de veertiende eeuw, verwierf zijn gelijknamige voorvader, Hermann van Twickel (zoon van een Engelbert en getrouwd met Margaretha van Hulscher), een hof in de Nederlanden, 'toe Eysinc', in het Overijsselse Twente, tegenwoordig bekend als kasteel Twickel.¹⁰ Door gunstige huwelijken en goed beheer ging het de Twickelo's voor de wind. Zo verwierf de vader van Herman, Johan II, door zijn huwelijk met Adriana van den Rutenborg het huis de Rutenberg in Dalfsen en daarnaast ook bezit in Hengelo, waaruit later het huis Hengelo ontstond.

Na zijn dood werd het bezit gesplitst. De oudste zoon, Johan III, kreeg Twickel. Door zijn huwelijk, in 1506, met Jutte Sticke, steeg hij niet alleen aanzienlijk in aanzien, maar hij verwierf ook huis Weldam wat hem de bijnaam 'de Rijke' of 'Roggen Jan' opleverde. De Rutenberg en Hengelo gingen naar zijn Jongere broer Frederik van Twickelo (ca 1482-1545). Herman kreeg geld en kocht zoals gezegd Borgbeuningen.

Erg indrukwekkend zal de Borg die eerste eeuw niet zijn geweest, tenminste als we afgaan op een opmerking van Gerhard Voet tot Beugelskamp. In 1613 smaalde hij spottend dat deze 'borg' niet meer was dan een 'spyker' en bovendien niet uit een gewaard erf, maar uit een katerstede was ontstaan.¹¹ Hierbij moet wel worden aangetekend dat beide heren bepaald niet op goede voet met elkaar stonden. Na 1597 probeerde Herman van Twickel persoonlijk voordeel te halen uit de overwinning van prins Maurits in dat jaar op het Spaanse leger in Oldenzaal. Hij matigt zich de titel aan van patroon van de kerk in Denekamp en collator van de vicariën. De stichters van de kerk, de heren van Beuningen die voor Herman van Twickel op de Borg Beuningen woonden, voerden eerder deze titel. De boeren die door de oorlog straatarm zijn geworden moesten toestaan dat de kerkmeesters, die door de boeren zijn gekozen, aan de kant worden geschoven. Ook trekt Herman het beheer van de kerkelijke goederen naar zich toe. Hierover krijgt hij in 1611 ruzie met Gerard Voet van de Beugelskamp en de boeren. Zij betwisten hem het patronaatsrecht over de kerk.

Aan de verkeerde kant van de geschiedenis

Via zoon Johan (getrouwd met Heilwich van der Eeze), kleinzoon Herman (getrouwd met Anna van Averhagen) kwam de borg op een gegeven moment in het bezit van Johan van Twickelo. Met hem,

¹⁰ Meer informatie op <http://www.landgoedvrienden.nl/wp-content/uploads/2020/03/Twickel.pdf>

¹¹ Gevers, A.J. & Mensema, A.J. De havezaten in Twente en hun bewoners, Rijksarchief in Overijssel en Uitgeverij Waanders, Zwolle, 1995, ISBN 90-400-9766-6.

maar in zekere zin al met zijn vader, begonnen de problemen over de borg en die hadden alles te maken met godsdienst en de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648).

Twickelo en Havixbeck

Een broer van Herman, Roelof, ook wel Johan genoemd, trouwde in 1601 met Ermgard (Emigardia) von Beveren, dochter van Johann von Beveren zu Havixbeck en Hilla von Schenking von Ost Beveren. Zij woonden op het bij Münster gelegen huis Havixbeck. Hun zoon Johann trad in dienst van de bisschop van Münster, Bernard van Galen, net als zijn zoon. Deze Johann Rudolf nam deel aan de inval in de Nederlanden in 1672 en stierf bij Blokzijl.¹²

Herman en Johan stonden aan de verkeerde kant van de geschiedenis. Tijdens de opstand tegen Spanje kozen zij de kant van de uiteindelijke verliezer, de koning van Spanje. In 1582, een jaar na de afkondiging van het Plakkaat van Verlatinghe, dreigde de Staten van Overijssel al om over te gaan op de confiscatie van de goederen van Herman.

Toen er een einde was gekomen aan de wapenstilstand, het zogeheten twaalfjarig bestand tussen de Staten en Spanje (1609-1621), knoopte Johan onmiddellijk betrekkingen aan met Spanje. Zijn initiatief werd als landverraad beschouwd en de Staten zetten hem in 1622 gevangen. Tegen betaling van 6000 gulden wordt hij vervolgens op vrije voeten gesteld.

Als Frederik Hendrik in 1637 op verschillende plekken in Twente compagnieën te paard plaatst om een verwachte Spaanse invasie te pareren, sluit Johan zich openlijk aan bij de vijanden van de Staten Generaal en trekt met keizerlijke troepen op rooftocht door Twente. Hierop nemen de Staten zijn goederen in beslag en verkopen de boel in 1638. Met de opbrengst van de verkochte goederen worden zijn slachtoffers schadeloos gesteld. Johan vlucht met zijn vrouw Ursula van Raesfelt en hun twee kinderen naar Münster.¹³

¹² Zie ook het artikel over Rudolph van Twickel

¹³ <http://www.marceltettero.nl/m.tettero/Geuzen/Twickel.htm>

Adriaan van Twickelo

Zijn broer Adriaan van Twickelo, kanunnik te Oldenzaal, mocht de goederen in 1639 terugkopen. Hij bracht de goederen uiteindelijk in 1655 onder in een fidei-commis. Dit betekende dat de goederen niet gesplitst mochten worden en alleen zouden mogen vererven op de oudste uit het nageslacht van zijn broer Johan van Twickelo. Onder bezwaar van uitboedeling¹⁴ van zijn zusters werd Herman van Twickelo in 1652 het bezit van Borgbeuningen in het vooruitzicht gesteld, dat hij in 1656 ook daadwerkelijk kreeg.¹⁵

Herman werd rond 1625 op Borgbeuningen geboren. Hij trouwde in 1675 met Wilhelmina Sophia von Mulert tot Voorst (Voorst, 31 augustus 1644 – Senden, 8 april 1709), dochter van Johann von Mulert tot Voorst en Grotenhuis en Aleida Keppel zu Walbeck. Hij was ritmeester in dienst van de bisschop van Münster en kocht in 1660 Haus Rorup bij Senden. In 1677 werd hij, door schulden, gedwongen om Borgbeuningen te verkopen. De nieuwe eigenaar was Eustachius Occo Broersma, die via zijn vrouw in de verte verwant was aan de Van Twickelo's (zie schema hierboven).

Borgbeuningen naar Broersema

Eustachius Occo Broersema (tot borch Beuningen en den Clooster) was twee jaar daarvoor getrouwd met Sophia van den Camp, achterkleindochter van Margaretha van Twickelo, zus van Johan van Twickelo. Hij was stalmeester en jagermeester van de graaf van Bentheim en zoon van Anthonie Broersma en Elisabeth Agnes Bentinck¹⁶. Ook was hij drost van Megen.

Vanwege deze aankoop raakte Eustachius in een langdurig proces verwickeld met de Von Twickels tot Havixbeck. Hij na de schulden van Johan en Herman van Twickelo over wat hem er toe dwong het goed te belasten met 6.000 gulden ten gunste van Aleida Wyntjes, de weduwe van de Zwolse koopman Helmich van Twenhuysen. Ook in de jaren daarna werden verschillende hypotheeken opgenomen om de schulden te kunnen betalen en in 1684 gingen zij er toe over om de *Tiggelerie*, de steenfabriek, te verkopen. De nood moet dus toen al heel hoog zijn geweest. Zijn zoon Ernest Wilhelm stelde zich garant voor de schulden van zijn vader, maar ook hij kon niet voorkomen dat de Borg in 1705 verkocht moest worden.¹⁷

Conflict over jaarlijkse bijdrage aan het Huis te Ootmarsum

In 1644 remonstreerde rentmeester Saur aan de hand van pachtregisters dat *'Juncker Twijckeloe erfgeseten op der Borch Boningen'* jaarlijks verplicht was uit die Borg 6 schepel rogge en 3,5 mud gerst aan het Huis Ootmarsum te leveren! en uit zijn erf Spraeckstedde¹⁸ (Spraaakstee. Sproakstee) in de Lutte 5 mud rogge en 6 schepel gerst.

¹⁴ uitkering doen uit de boedel aan een kind (vooral aan een dochter, die gaat trouwen).

¹⁵ Gevers, A.J. & Mensema, A.J. De havezaten in Twente en hun bewoners, Rijksarchief in Overijssel en Uitgeverij Waanders, Zwolle, 1995, ISBN 90-400-9766-6.

¹⁶ Elisabeth was de dochter van Evert Bentinck tot Brecklenkamp en Fenne Ewelaar van der Marck.

¹⁷ Gevers, A.J. & Mensema, A.J. De havezaten in Twente en hun bewoners, Rijksarchief in Overijssel en Uitgeverij Waanders, Zwolle, 1995, ISBN 90-400-9766-6.

¹⁸ Hier werd in de tijd dat de Lutter Marke bestond ook vergaderd door de Marke. Deze plek is zichtbaar gemaakt in het landschap: <https://www.visitdeluttellosser.nl/zien-doen/beleef---ontdek/erfgoed---musea/10486-spraakstee/>

Eustachius Occo Broersma schijnt die prestatie te hebben geweigerd, waarop Georg Maximiliaan van Heyden¹⁹ een pandingsprocedure²⁰ voor het landgericht van Oldenzaal aanging.

Men kwam echter tot een *‘vrundtlyck accordt’* op 15 Januari 1686 en wel in dier voegen: *‘dat het huis Borch Beuningen, in conformité van de registers des huisjes Ootmarsum in den voorschr. gerigte van Oldenzael vertoont, den jaerlycksen uitganck van anderthalf mudde of ses schepel rogge en vierde half mudde gerste van nu voortaan jaerlycks en alle jaer in termino Martini.²¹ aenvanck nemende op Martini lopenden jaers, 1686, promptlyck sall hebben te betalen. En aengaende den restant sedert den jaer 1666 tot dato voorschr. Opgelopen, welgemelte Heer Broersma syn Spaens bruin peerdt, olt omtrent ses jaeren, sal hebben aan welgemelte Heer van Heyden morgen daegs te leveren. Waarmede dan den voorschr. restant sal syn en blyven mortificeert’.*²²

Sophia van den Camp

Sophia van den Camp, de vrouw van Eustachius, was de belangrijkste getuige à charge in het proces dat in het najaar van 1672 in Groningen werd gevoerd tegen Osbrandt Jan Rengers van de Freylemaborg in Slochteren. Osebrandt werd ervan beschuldigd dat hij, in dit Rampjaar, de landstreek Westerwolde wilde uitleveren aan Bernard von Galen (Bommen Berend), de bisschop van Münster.

Het bewijs kon nooit worden geleverd, maar toch werd hij tot levenslang veroordeeld. In 1678 werd hij echter, mede door toedoen van stadhouder Willem III, op vrije voeten gesteld. Hij stierf nog in hetzelfde jaar.²³

Borchbeuningen naar Von der Recke

Net zoals er een familierelatie bestond tussen Sophia van den Camp en Twickel, zo ook was er een familierelatie tussen de nieuwe eigenaren van Borgbeuningen en Twickel. In 1705 werd de Borg aangekocht door Johann Diderich von der Recke en zijn vrouw Agnes Anna Theodora van Wassenaer

¹⁹ Onduidelijk is in welke relatie hij stond tot Johann Dietrich von Heyden en Godanna van Bronckhorst tot Batenburg, die een zoon met de naam Georg Maximiliaan von Heyden hadden. Deze zou in 1644 echter wel heel erg jong zijn. Zie ook: <https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/twente/ootmarsum/het-huis-ootmarsum>

²⁰ Een panding is het beslag leggen op goederen als voorbereiding op een executieverkoop. Volgens Van Bavel een draconische maatregel tegen een wanbetaler. Een dergelijke procedure kon alleen zonder voorafgaande gerechtelijke ingebrekestelling plaatsvinden als er een pandingsbeding in het pachtcontract stond. Anders moest er eerst een klacht bij het gerecht worden ingediend. Bavel, B.J.P (1993) Goederenverwerving en goederenbeheer van de abdij Mariënweerd (1129-1592), blz. 370

²¹ 11 november.

²² Dingeldein, W.H. (1943?). Over eenige goederen van het huis Ootmarsum: <http://bitly.ws/um8j>

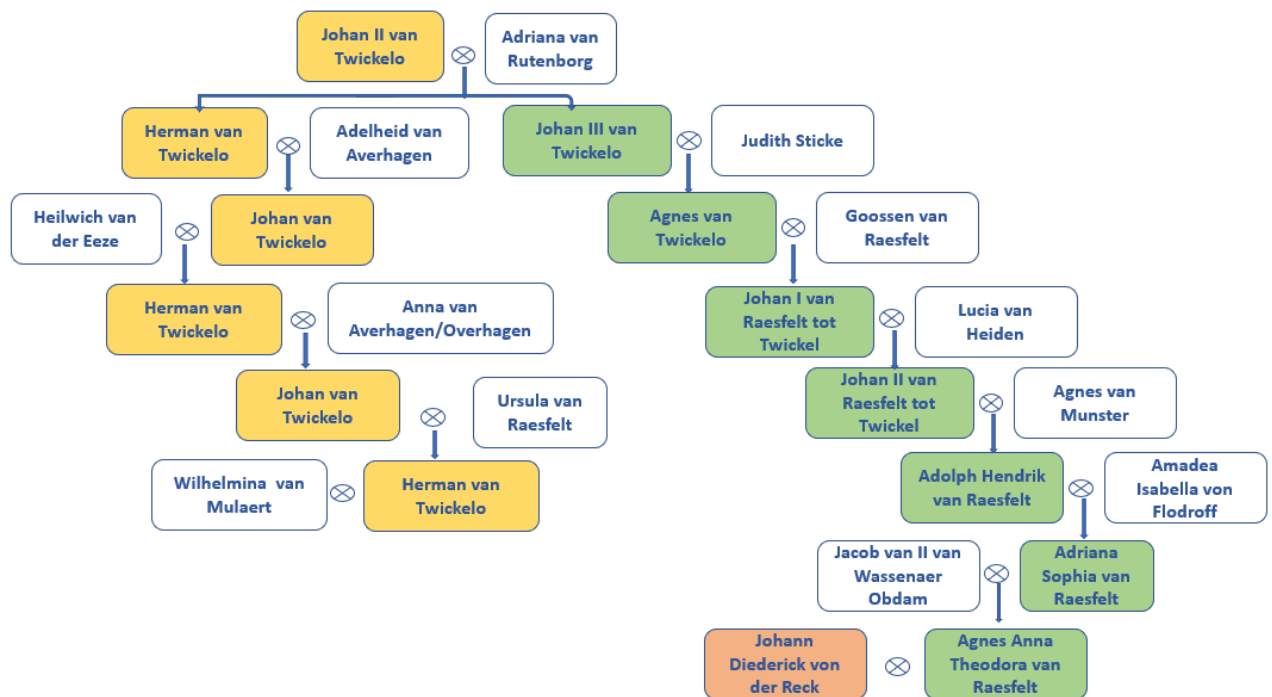
²³ Zie het artikel over Sophia van den Camp.

Obdam. Deze Agnes was een dochter van Jacob II van Wassenauer Obdam en Adriana Sophia van Raesfelt, erfdochter van Twickel.²⁴

Adriana Sophia van Raesfelt en Twickel

Adriana Sophia van Raesfelt (1650 - Delden, 30 augustus 1694) was de tweede vrouw van Twickel, dochter van Adolf Hendrik van Raesfelt, heer van Twickel en drost van Twente. Op 19 mei 1676 trouwde ze met Jacob II van Wassenauer Obdam. Omdat Adriana Sophia van Raesfelt erfdochter van Twickel was, kwam het landgoed Twickel met het kasteel, door het huwelijk, in handen van de familie van Wassenauer Obdam.

Een van hun kinderen, Agnes Anna Theodora (1670-1746) trouwde met Johann Diederick von der Reck, heer van Horst. Toen zij de Borg Beuningen kochten werd de relatie met Twickel dus weer hersteld (zie het schema hieronder).

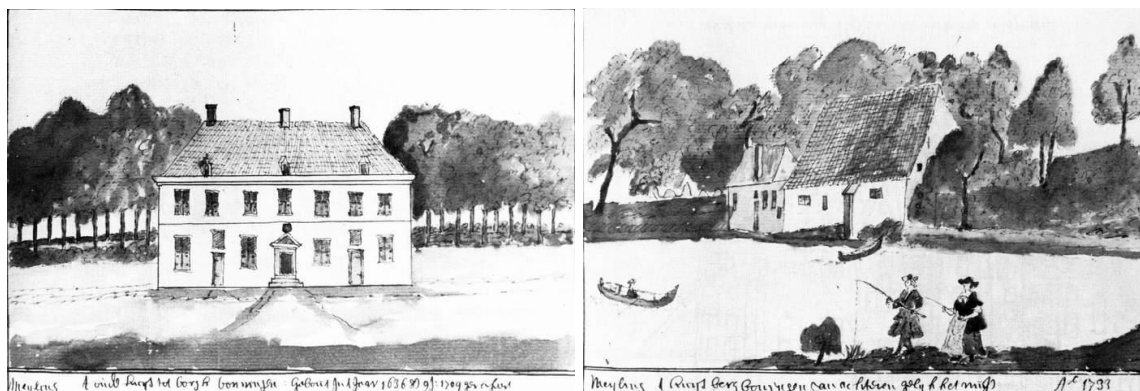
Sloet en Van Rechteren

Lang was de Borg niet in handen van Von der Recke, want al op 23 oktober 1707 verkocht Agnes Anna Theodora, na het overlijden van haar man, het huis aan Timon Sloet, die op grond daarvan op 15 november tot de landdag wordt toegelaten.

In het Memoriael van De Haen lezen we: *'Borg, in de buurschap Beuningen, niet verre van Denikamp gelegen; 't wordt door den Baron Timan Sloet bewoond; dog is van gering aanzien, schoon oud van grondslag, op den welken in 't jaer 1636 een fraei vierkant gebouw gestigt wierd, 't geen in den jaere 1709; de reden is mij onbewust, tot den gronde toe afgebrooken is, blijvende niets dan een gedeelte der stallinge, en 't bouwhuis; gelijk A.M. zulks in den jaere 1733 na 't leven, en 't afgebrooken huis*

²⁴ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Borgbeuningen>

uit een schilderij, daer / ter plaetse afgetekend heeft'.²⁵

Pentekeningen van Andries Schoemaker uit 1733.

Het nieuwe huis, met een gevelsteen uit 1709, is waarschijnlijk gedeeltelijk opgetrokken met materialen van de oude borg.

Timon Sloet

Timon Sloet (op het Peckedam) werd gedoopt op 17 juli 1667 in de Hollandsche kerk in Batavia.²⁶ Hij trouwde (1) met Golda Sophia van Hoevel (overleden in 1702), dochter van Rudolf van Hoevel tot Nienhuis en Elsabe Christina Bentinck tot Werkeren en (2) in 1703 met Louisa Christina van Laer.²⁷ Hij was op 19 april 1717 Raad ter Admiraliteit te Harlingen. Timon stierf op 15 oktober 1741.

Timon was de zoon van Timon Sloet en Agatha Bellaerts. Deze Timon, zoon van Arend Sloet en Mechteld van der Veen,²⁸ was heer van Boekelo (onder Bennekom), en werd in Nijmegen gedoopt op 19 mei 1613. Hij stierf op 22 april 1680 in Batavia. Hij had een militaire loopbaan en vertrok in 1662 of het jaar daarna naar Indië, waar hij op 16 november 1663 hoofd werd van het kasteel Hollandia in Banda. Hij keerde in 1669 terug naar Nederland, maar ging later opnieuw naar Indië waar hij in 1680 overleed.

Hij trouwde (1) op 7 mei 1637 in Drempt met Aleida van Rouwenoot, dochter van Hendrik van Rouwenoot, heer van den Ulenpas en Gijsbertha van Broekhuysen, overleden op het huis Boekeloo in Bennekom voor 1664. Met haar kreeg hij acht kinderen.²⁹ Hij hertrouwde in 1666 met Agatha Bellaerts met wie hij nog een kind kreeg, Timon.

Ook Timon en zijn vrouw moesten de havezate geregeld bezwaren om het financieel te kunnen redden. Zo sloten zij verschillende keren grote leningen af bij de weduwe van Adolf Hendrik van

²⁵ <http://www.historischetopografie.nl/dehaen/nmlcomb.pdf>

²⁶ De Nederlandsche Leeuw, 1932

²⁷ https://www.vorg.nl/wp-content/uploads/2021/03/Geslachtkundige_aanteekeningen_ten_aanzi.pdf.

²⁸ Zie voor meer voorouders: <https://www.genealogieonline.nl/west-europese-adel/1111380.php>

²⁹ De kinderen worden Sloet tot Warmelo genoemd.

Rechteren tot Almelo. Timon liet het huis vermoedelijk slopen om er een nieuw huis voor in de plaats te bouwen.

Na Timons overlijden op 15 oktober 1741, droeg Louisa de goederen over aan Christiaan Albrecht, graaf van Rechteren heer tot Collendoorn en Borgbeuningen (8 oktober 1711 Almelo -12 augustus 1747 Zwolle), een belangrijke schuldeiser.³⁰ Hij was een zoon van zoon van Adolf Hendrik³¹, graaf van Rechteren en Sofia Juliana gravin von Castell-Rüdenhausen. Hij trouwde met Margaretha Elisabeth van Pere en met Johanna Elisabeth Adriana van Lintelo. Hij woonde niet op de havezate, maar in Zwolle.³²

Gevelsteen Kamperstraat 12 in Zwolle.

³⁰ Hij was op 7 januari 1740 door de Staten van Zeeland aangesteld tot 'Colonel te peerde'. In het Provinciaal Leen-Register van 8 juli 1746 heet hij testamentair erfgenaam van Timon Sloet tot Borchbeuningen.

https://www.vorg.nl/wp-content/uploads/2021/03/Geslachtskundige_aanteekeningen_ten_aanzi.pdf

³¹ <https://www.wieiswieinoverijssel.nl/zoekresultaten/p2/41-adolf-hendrik-van-rechteren>

³² Kamperstraat 12. Het pand werd in 1747 gebouwd door Christiaan Albrecht graaf van Rechteren van Borchbeuningen en Vellner. Het heeft een bakstenen gevel met bovenin twee wapens geflankeerd door een griffioen en een leeuw en het jaartal 1747. De wapens zijn van Christiaan Albrecht en zijn vrouw Johanna Elisabeth Adriana baronesse van Lintelo tot d'Ehse.

Christian Albrecht, graaf van Rechteren tot Beuningen (1711-1747).

Johan Lodewijk van Rechteren

Na Van Rechterens overlijden werd zijn jongere broer graaf Johan Lodewijk (13 december 1714-5 maart 1762) eigenaar; Christiaan had geen kinderen. Hij trouwde (1) met Johanna van Haersolte en (2) met Juliana Louise von Schaumburg-Lippe-Alverdissen. Net als zijn broer woonde ook hij niet op Borgbeuningen.

Tot haar dood op 5 april 1769 bleef Louisa van Laer bleef in het huis wonen, waarna het een tijd leeg stond.

Heel veel zal de havezate in deze tijd niet hebben voorgesteld. Onder de inkomsten van de havezate werd namelijk vermeld: *'het huis, of liever huisjen met de annexe getimmertens, alle seer oud en vervallen, dus weinig waardig'*. In die periode behoorden tot de havezate wel deze erven en katersteden: Haarjan, Kiekenbos, Tuitmeier, Groen, Slinge, Grote Hulst, Kleine Hulst, Bulters, Scholte (waarop het erfmarkenrichterschap van Beuningen zou rusten), Pullert, Teggelere en Bissert.

Christiaan Albert van Rechteren

Vervolgens werd Johan Lodewijks zoon, graaf Christiaan Albrecht van Rechteren (13 mei 1748 Ommen – 12 februari 1801 Sint Petersburg) in 1771 eigenaar. Ook verkreeg hij uit de ouderlijke boedel de havezaten Oldenhof en Wolfshagen. Borgbeuningen werd toen op 43.185 gulden getaxeed.

Hij trouwde op 13 november 1742 in Nunspeet met Gerhardina Johanna Blanckvoort (18 december 1751 - < 29 juli 1782 Zwolle), dochter van Johan Gerhard Blankvoort tot Benthuis en Johanna van Haersolte.

Christiaan zal er niet veel tijd hebben doorgebracht want in 1782 werd hij benoemd tot ambassadeur van de Staten-Generaal aan het hof van de koning van Denemarken en in hetzelfde jaar in dezelfde functie bij de tsaar in Sint Petersburg. Hij was van 1785-1789 *extraordinaris envoyé* en *minister plenipotentiaris*. In 1788 ging hij over in Russische dienst.³³

Interieur De Borg in Beuningen.

Van Van Rechteren naar Sandberg en Palthe

Van Rechterens nazaten verkochten de havezate in 1822 aan Albertus Sandberg en Johannes Palthe.

Albertus Sandberg (1768 Zwolle – 1843 Zwolle) was een zoon van de orangistische burgemeester van Zwolle, Rudolf Sandberg. Hij was gedeputeerde van Overijssel en lid van de Tweede Kamer. In 1842, bij het verlaten van de Kamer, werd hij in de adelstand verheven.

Albertus Sandberg.

Johannes Palthe werd in 1767 geboren in Nieuwleusen en was net als zijn vader, Jan Arend, predikant. Hij trouwde met Carolina Bernardina Racer, dochter van de rechtsgeleerde Jan Willem Racer. In 1802 verhuisde het echtpaar naar Oldenzaal, waar het in 1805 de voormalige

³³ Voor stukken uit die tijd zie: <https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/archief/1.02.13>

stadsboerderij, nu woonhuis, aan de Marktstraat betrok.³⁴ In 1810 hield hij de inwijdingspreek in de Waterstaatskerk in Oldenzaal.

Waterstaatskerk

Johannes Palthe ging aanvankelijk voor in de Plechelmuskerk in Oldenzaal, maar hieraan kwam in 1809 een eind nadat koning Lodewijk Napoleon verordonneerde dat kerken moesten gaan naar de grootste geloofsgemeenschap. In Oldenzaal waren dat de katholieken. Voor de protestanten werden nieuwe kerken gebouwd, die waterstaatskerken werden genoemd.

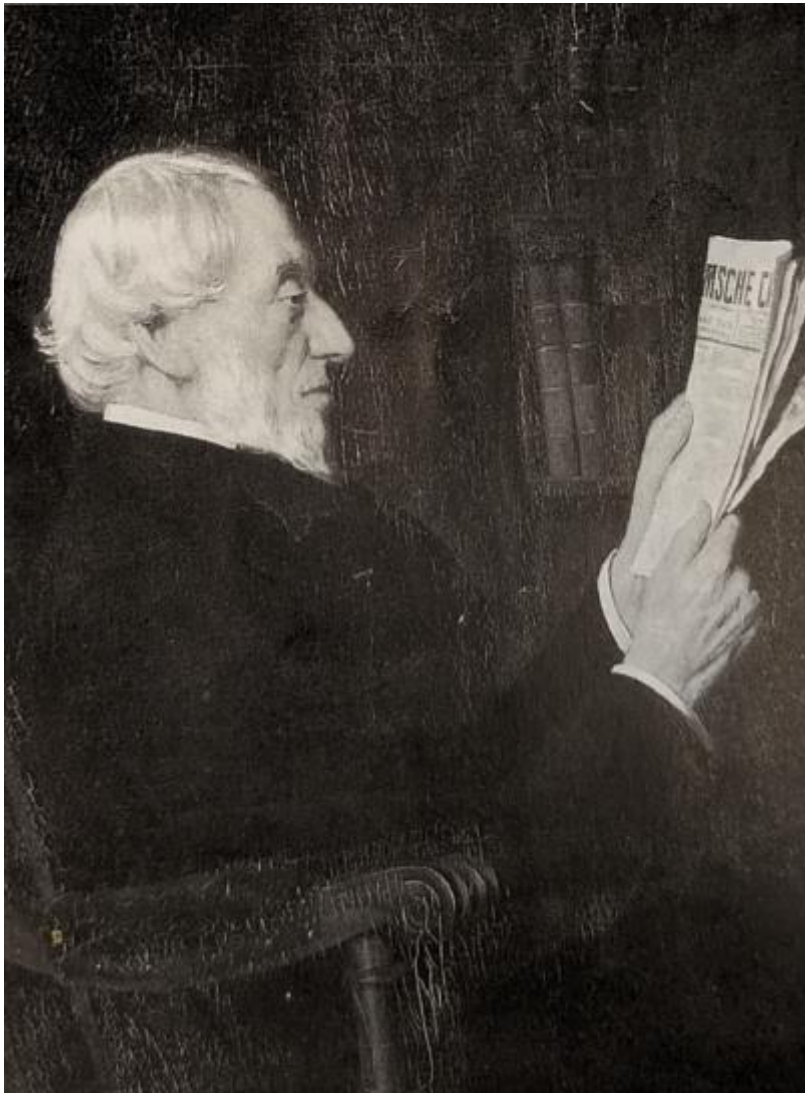
Johannes was niet alleen predikant, maar ook koopman in onroerend goed. Hij had ten noorden van Oldenzaal zoveel landgoed aangekocht (o.a. in 1813 het Everlo) dat hij, zo zei men, van Oldenzaal naar Denekamp over eigen grond kon lopen.

Na het overlijden van Palthe kreeg diens zoon Albert Anton van Wulfften Palthe (1816-1900), de helft van Borgbeuningen. Albert, kantonrechter in Oldenzaal, trouwde met Johanna Henriette Stork, dochter van Derk Willem Stork (1788-1847)³⁵ en Anna Craan, dochter van Cornelis Hendrik Craan en Johanna Georgia Maria Theresia Maus von Köhler.³⁶

³⁴ <https://palthehuis.nl/familie-palthe/>; dit huis is tegenwoordig een museum.

³⁵ Derk Willem Stork was een zoon van Charles Theodorus Stork, stichter van de Weefgoederenfabriek C.T. Stork & Co in Oldenzaal.

³⁶ Johanna von Köhler hertrouwde in 1804 met Frederik Stork, de tien jaar oudere broer van Derk Willem Stork.

Albert Anton Willem van Wulfften Palthe sr.

Arnold Albert Willem (1851-1929), zoon van Albert Anton, liet in 1902/1903 naast het huis Borgbeuningen, 'De Borg'³⁷ bouwen ter vervanging van het Huis Borgbeuningen dat tot die tijd als versterkt huis van de landeigenaar centraal in het landgoed had gestaan. Het ontwerp voor dit nieuwe buitenverblijf, bedoeld als zomerverblijf, kwam van de architect Karel Muller. Deze architect ontwierp aan het begin van deze eeuw verscheidene buitenverblijven in een landelijke stijl. Een voorbeeld daarvan is het huis "de Borg", met motieven ontleend aan de Chalet- en Cottagestijl. In 1912 werd aan de zuidelijke gevel van het huis een veranda gebouwd.

³⁷ Borgbosweg 6

Beuningen, Landgoed Borgbeuningen, Villa De Borg (1978)

De Borg

Rechthoekig witgepleisterd pand op een verhoogde stenen plint opgetrokken over één bouwlaag. Het samengestelde rietgedekte schilddak heeft dakkapellen met getoogde dubbele twaalfruits vensters. Op het dak staat een rietgedekte dakruiter met bolbekroning. De entree in de voorgevel (ZW) heeft een stenen trap en een rietgedekte overkapping op houten kolommen. Rechts van de entree bevindt zich een venster met halve luiken en een achttienruits bovenlicht. Aan de andere zijde van de entree is een klein toiletraam geplaatst.

De gevel wordt horizontaal verdeeld door een strook vakwerk. Daarboven bevinden zich drie vijftienruits vensters met luiken. De geveltop is beschoten. De zuidoostelijke gevel heeft een

veranda die zich onder een opgewipt dakschild bevindt dat gedragen wordt door houten kolommen en korbelen. Grote terrasdeuren bieden toegang tot het huis. Naast de veranda, die toegankelijk is via enkele treden is een venster met halve luiken en een achttienruits bovenlicht geplaatst. Boven de veranda en dit venster twee dakkapellen. Het rechter deel van deze gevel risaleert onder een steekkap en heeft vakwerk en een venster op de verdieping. De geveltop is beschoten. Op de begane grond bevindt zich een klein venster met een luik. De rondboog portiek daarnaast heeft een entreepartij met glazen deuren. De gevel op de verdieping is ingevuld met vakwerk en voorzien van twee dubbele tienruits vensters met luiken. De geveltop is beschoten.

Ook de achtergevel (NO) heeft een veranda onder een opgewipt dakschild. Er bevinden zich twee dubbele terrasdeuren met glas-in-lood bovenlichten achter de veranda. Het rechterdeel van de veranda heeft een windraam. Het dakdeel boven deze gevelzijde heeft een dakkapel. In het rechter deel van de noordwestelijke zijgevel zijn, onder een segmentboog, tuindeuren met glas-in-lood bovenlichten geplaatst. Daarnaast is de gevel voorzien van twee vensters met halve luiken en vijftienruits bovenlichten, twee deuren en een achtruits venster. Boven deze gevel zijn drie dakkapellen geplaatst. Het interieur bevindt zich in originele staat. De woonkamer heeft onder meer zware houten plafondbalken en een houten schouw.³⁸

De andere helft van Borgbeuningen kwam in bezit van de schoonzoon van Albertus Sandberg, Henri Assuerus Wttewaall van Stoetwegen (1812 – 1866³⁹), burgemeester van diverse plaatsen waaronder Kamperveen, maar niet veel later verwierf Van Wulfften Palthe ook deze helft. Henri was getrouwd met Elsabe Rolina Sandberg (1814-1890).

Henri Assuerus Wttewaall van Stoetwegen.

³⁸ <https://rijksmonumenten.nl/monument/513513/landhuis-de-nieuwe-borg/beuningen/>

³⁹ Er wordt gezegd dat hij zich in 1866 zo opwond over de aanneming van de motie-Keuchenius (waarin de benoeming van minister Mijer tot gouverneur-generaal van Nederlands-Indië werd afgekeurd), dat hij na een beroerte overleed.

De broer van Arnold Dirk Willem (1849-1941) kreeg het deel waarop de oude havezate stond. Hij trouwde in 1986 in Almelo met Willemine Jalink. Hij bracht zijn bezit in 1929 onder in de N.V. Exploitatie-maatschappij Landgoed Borg-Beuningen die in 1953 werd overgenomen door de Edwina van Heekstichting. Het huis zelf werd in 1964 aangekocht en in 1972 aan een particulier verkocht die het in de jaren 1972-1977 liet restaureren. Het brandde in 1985 af waarna het werd herbouwd.

De broers, Arnold Albert Willem, Dirk Willem en Jan Richard van Wulfften Palthe.

